

Tvätta dig om händerna så håller du dej frisk!

WHO har i sin kampanj för global patientsäkerhet, som lanserades hösten 2005, som viktigaste inslag »Clean hands are safer hands«. En artikel i Lancet ger förnyad evidens för att detta är riktigt. Den åtföljs av en kommentar av Didier Pittet, ledare för kampanjen.

Det amerikanska Centers for Disease Control and Prevention har sedan länge ett samarbete med Pakistan, där man driver flera folkhälsoprojekt. Nu har man studerat inverkan av handtvätt och bad på hälsan hos barn under 5 år. I byar runt Karachi följdes tre grupper om vardera 300 hushåll med minst ett barn under 5 år. I snitt hade varje familj fem barn under 15 år. En grupp fick vanlig tvål, en fick triklokarbantvål och den tredje var kontrollgrupp. Först hade familjerna fått undervisning om hälsoproblem i samband med smutsiga händer. Observatörer besökte varje hushåll en gång i veckan under ett års tid. När man försåg barnfamiljerna med tvål minskade nedre luftvägsinfektioner och diarré till hälften, för diarré från fyra till två episoder/100 personveckor, dvs från två till en episod per barn och år, grovt räknat. Detta är av stor betydelse i en befolkning där 25–30 pro-

Det är viktigt att barn lär sig att tvätta händerna i tvål och vatten.

cent av barnen under 5 år är måttligt till gravt undernärda, enligt studien. Barn som tvättade händer klarade sig också betydligt bättre undan vintersäsongens nedre luftvägsinfektioner.

Vad som inte framgår av sammanfattningen är att den desinfekterande tvålen inte hade bättre effekt än vanlig tvål. I inledningen påstår man att handtvätt och dagliga bad förhindrar impetigo. För detta finns föga stöd i artikeln: handtvätt reducerade impetigoincidensen från 0,9 till 0,6/100 personveckor, och längden av varje impetigoinsjuknande var oförändrat runt tre veckor. Man uppmanade barnen att bada dagligen, men det nämns

inte om de faktiskt gjorde det, inte heller om det fanns tillgången till rent vatten. Artikeln ger förnyat stöd till den gamla kunskapen att handtvätt med vanlig tvål och vatten skyddar barn från de vanligaste infektionerna. Det är också glädjande att desinfektionsmedel i tvålen inte gav något ytterligare.

I Skandinavien vill vi undvika desinfektionsmedel i tvålar och andra hållsartiklar för att bevara ekologin i samhället och i hudens mikroflora. För att få barn att tvätta sig ordentligt krävs att vuxna tar sitt ansvar och hjälper barnen. När tiden inte räcker till för detta, som i nutida svensk barnomsorg, kanske handdesinfektion med alkohol kan vara en genväg till skydd. Finska och amerikanska studier pekar på detta (Pediatrics. 2005;115:852-60). Studier av handsprit på daghem pågår även i Sverige.

Ulrika Ransjö

ulrika.ransjo@akademiska.se

Luby SP, et al. Effect of handwashing on child health: a randomised controlled trial. Lancet. 2005;366:225-33.

Pittet D. Clean hands reduce the burden of disease. Lancet. 2005;366:185-7.

Viktigt för barn att gå till skolan

Barn som går till skolan i stället för att färdas med t ex buss eller bil är mer aktiva även utanför skolan. Det visar en studie som genomförts av forskare vid Edinburgh-universitetet. Studien bygger på data från 103 elever mellan 13 och 14 års ålder som har fått bära accelerometer vid höften, ett instrument som mäter vilka sträckor man rör sig i vertikalled. Barnen har även svarat på hur de tar sig till och från skolan.

Studien visar att barn som går både till och från skolan rör på sig betydligt mer även utanför skolan. Liknande resultat har visats vid studier på 10-åriga barn. Forskarna konstaterar att man genom att uppmuntra ett barn att gå till skolan kan få barnet att uppskatta att vara fysiskt aktiv. Det kan dock också vara så att de barn som väljer att gå till skolan tycker mer om att röra på sig i allmänhet, vilket är förklaringen till att de är mer aktiva utanför skolan, enligt forskarna.

Anders Hansen

anders.hansen@sciencecap.se

BMJ. 2005;331:1061-2.

En naturalistisk studie av fem antipsykotiska läkemedel

Den sedan länge väntade första delen av CATIE-studien (Clinical Antipsychotic Trials of Intervention Effectiveness), som utförts av National Institute of

Mental Health vid 57 kliniker i USA åren 1999–2004, har rapporterats i New England Journal of Medicine. I en 18-månaders, dubbelblind, naturalistisk multicenterstudie deltog 1 493 patienter med schizofreni, där man undersökte effekten av ett första generationens neuroleptikum, perfenazin, och fyra atypiska antipsykotika: olanzapin, quetiapin, risperidon och ziprasidon. Patienter som behandlades med olanzapin var minst benägna att sätta ut sin tilldelade medicin (64 procent mot 74–82 för de andra) och fortsatte medicineringen längre än andra (9,2 månader mot 3,5–5,6). Det mest slående resultatet är att endast en fjärdedel av patienterna behöll sin tilldelade medicin hela 18-månadersperioden.

Liksom i alla andra studier finns det oklarheter, t ex om dosering, att alla patienter med tardiv dyskinesi tilldelades

andra generationens läkemedel, att en del patienter fick samma medicin två gånger om dagen och andra fick hela dosen till natten. Studien visar att alla fem farmaka belastades med biverkningar av olika slag. Klozapin ingick inte i studien, då preparatet redan visats ha den bästa antipsykotiska effekten och dessutom sparades till fas 2 för de patienter som lämnat fas 1 på grund av bristande terapeutisk effekt.

Också från svenskt perspektiv är studien viktig. Schizofreni drabbar omkring 1 procent av den svenska befolkningen. De fyra atypiska läkemedlen och det klassiska perfenazin som studerades används alla i Sverige. Nyare antipsykotika, som också börjat användas i Sverige, kommer att ingå i den fortsatta studiens fas 2 och fas 3, vars resultat avvaktas med stort intresse.

Lennart Wetterberg

lennart.wetterberg@ki.se

Lieberman JA, et al. Effectiveness of antipsychotic drugs in patients with chronic schizophrenia. N Engl J Med. 2005;353:1209-23.